

Laidiens: 07.01.2015., Nr. 3

Oficiālās publikācijas Nr.: 2015/3.4

Ministru kabineta noteikumi Nr.834

Rīgā 2014.gada 23.decembrī (prot. Nr.72 55.§)

Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem

*Izdoti saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu"
11.panta otrās daļas 3.punktu un 18.panta otrās daļas 2.punktu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

- 1.1. prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem;
- 1.2. īpaši jutīgās teritorijas, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem (turpmāk – īpaši jutīgās teritorijas), to robežas un noteikšanas kritērijus;
- 1.3. īpaši jutīgo teritoriju apsaimniekošanas kārtību.

2. Noteikumos lietoti šādi termini:

- 2.1. saldūdens – ūdens ar nelielu sāļu koncentrāciju, kurš sastopams dabā un kuru parasti uzskata par piemērotu iegūšanai un apstrādei, lai ražotu dzeramo ūdeni;
- 2.2. slāpekļa savienojums – jebkura slāpekli saturoša viela, izņemot gāzveida molekulāro slāpekli;
- 2.3. mēslošanas līdzeklis – jebkura viela, kurā ir slāpekļa savienojums vai savienojumi un kuru lieto, lai uzlabotu augu barošanās apstākļus (arī kūstmēsli, zivjaudzētavu atliekas, notekūdeņu dūņas un biogāzes ražotnes fermentācijas atliekas – digestāts (turpmāk – fermentācijas atliekas));
- 2.4. minerālmēsli – jebkurš rūpnieciskā procesā iegūts mēslošanas līdzeklis, kas satur augu barības elementus viegli šķīstošu neorganisku savienojumu veidā, kā arī ķīmiskās sintēzes ceļā iegūtus organiskos savienojumus;
- 2.5. lauksaimniecības dzīvnieki – dzīvnieki, ko audzē ienākuma gūšanai vai citos lauksaimnieciskos nolūkos;
- 2.6. kūstmēsli – lauksaimniecības dzīvnieku izdalījumi (tvirtie ekskrementi un urīns), kas uzkrāti ar pakaišu, lopbarības palieku un ūdens piejaukumu vai bez tiem, kā arī pārstrādātā veidā;

2.7. iestrādāšana augsnē – mēslošanas līdzekļa izkliešana uz augsnes, ienešana augsnē, to ievadot zem augsnes virskārtas vai sajaucot ar augsnes virskārtu;

2.8. eutrofikācija – ūdens bagātināšanās ar slāpekļa savienojumiem, kas izraisa aļģu un augstāko augu formu paātrinātu augšanu, radot nevēlamas ūdens organismu līdzsvara un attiecīgā ūdens kvalitātes izmaiņas;

2.9. piesārņojums ar nitrātiem – lauksaimnieciskās izcelsmes slāpekļa savienojumu tieša vai netieša noplūde ūdens vidē, kuras dēļ var tikt apdraudēta cilvēku veselība, var tikt kaitēts dzīvajiem resursiem un ūdens ekosistēmām, ainavai vai citiem likumīgiem ūdens izmantošanas veidiem;

2.10. dzīvnieku vienība – nosacīts dzīvnieks, kas gadā ar kūtsmēsliem saražo 100 kilogramu slāpekļa.

II. Prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem

3. Lai nodrošinātu ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem, operators nodrošina šādu prasību izpildi:

3.1. mēslošanas līdzekļus:

3.1.1. neizklie uz sasalušas, pārmitras vai ar sniegu klātas augsnes;

3.1.2. izklie palienēs un plūdu riskam pakļautās teritorijās tikai pēc iespējamo plūdu sezonas beigām.

Minerālmēslus minētajās teritorijās izsēj tikai kultūraugu veģetācijas laikā;

3.1.3. neizklie vietās, kur tas ir aizliegts saskaņā ar normatīvajiem aktiem par aizsargjoslām un par īpaši aizsargājamām teritorijām;

3.2. bez iepriekšējas kompostēšanas mēslošanai neizmanto fekālās nogulsnes no septiķiem un sauso atēju tvertnēm, pārtikas rūpniecības blakusproduktus un atkritumus, kā arī citus organiskās izcelsmes ražošanas blakusproduktus (zivjaudzētavu atliekas) un atkritumus. Notekūdeņu dūņas un to kompostu izmanto saskaņā ar normatīvajiem aktiem par notekūdeņu dūņu un to komposta izmantošanu, monitoringu un kontroli;

3.3. uzglabājot un lietojot kūtsmēslus un fermentācijas atliekas, ievēro šādas prasības:

3.3.1. kūtsmēslus uzglabā dzīvnieku novietnēs un ārpus dzīvnieku novietnes saskaņā ar normatīvajiem aktiem par īpašām prasībām piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs;

3.3.2. ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām iestrādātais slāpekļa daudzums vienā lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektārā gadā nedrīkst pārsniegt 170 kilogramu, kas atbilst 1,7 dzīvnieku vienībām;

3.3.3. lai nepārsniegtu šo noteikumu 3.3.2. apakšpunktā noteikto prasību par slāpekļa daudzumu vienā lauksaimniecības zemes hektārā, iestrādei pieļaujamo kūtsmēsli un fermentācijas atlieku apjomu aprēķina, pamatojoties uz slāpekļa daudzumu kūtsmēslos un fermentācijas atliekās. Kūtsmēsli iestrādei nepieciešamo lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību aprēķina atbilstoši šo noteikumu 1. pielikumam. Iestrādāto slāpekļa daudzumu aprēķina atbilstoši šo noteikumu 2. pielikumā norādītajam slāpekļa saturam kūtsmēslos vai saskaņā ar kūtsmēsli vai fermentācijas atlieku analīžu rezultātiem, kurus izsniegusi mēslošanas līdzekļu jomā akreditēta laboratorija. Kūtsmēsli un fermentācijas atlieku paraugus ņem pirms kūtsmēsli vai fermentācijas atlieku krātuves iztukšošanas.

3.3.4. ja saimniecībā saražotais slāpekļa daudzums ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām pārsniedz 170 kilogramu uz vienu lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru gadā, operators dokumentāri pierāda

saražotā kūtsmēslu un fermentācijas atlieku pārpalikuma nodošanu citām saimniecībām vai to izmantošanu citā veidā;

3.3.5. operators uzskaita un dokumentē jebkuru iestrādāto, iegādāto, pārdoto vai citādi izmantoto kūtsmēslu un fermentācijas atlieku daudzumu un uzskaites dokumentus glabā vismaz trīs gadus;

3.3.6. pakaišu kūtsmēslus un fermentācijas atliekas pēc izkļiedēšanas iestrādā 24 stundu laikā, šķīdros kūtsmēslus un vircu – 12 stundu laikā. Šķīdros kūtsmēslus, fermentācijas atliekas un vircu neiestrādā, ja tos lieto kā papildmēslojumu;

3.3.7. rudenī šķīdros kūtsmēslus, fermentācijas atliekas un vircu lauka mēslošanai lieto tikai kopā ar augu pēcplaujas atliekām (rugājiem, sasmalcinātiem salmiem, zālāju sakņu masu), iestrādājot tos augsnē ar lobīšanu vai aršanu, vai citu līdzvērtīgu metodi;

3.3.8. būvējot jaunu vai pārbūvējot krātuvi fermentācijas atlieku uzglabāšanai, paredz, ka tās tilpums nodrošina fermentācijas atlieku uzkrāšanu vismaz astoņus mēnešus;

3.4. vietās, kur gruntsūdens līmenis paceļas līdz zemes virspusei, minerālmēslus lieto tikai pēc gruntsūdens līmeņa krišanās un lauka apžūšanas;

3.5. slāpekļa minerālmēslus pamatmēslojumā lieto iespējami īsā laikā pirms sējas vai stādīšanas.

III. Īpaši jutīgo teritoriju robežas, to noteikšanas kritēriji un apsaimniekošanas kārtība

4. Īpaši jutīgo teritoriju robežas ir Dobeles, Auces, Tērvetes, Jelgavas, Ozolnieku, Bauskas, Vecumnieku, Iecavas, Rundāles, Babītes, Mārupes, Olaines, Ķekavas, Baldones, Salaspils, Stopiņu, Ropažu, Garkalnes, Carnikavas, Saulkrastu, Sējas, Ādažu, Inčukalna, Siguldas, Krimuldas un Mālpils novada administratīvās teritorijas robežas, izņemot Vecumnieku novada Valles pagastu un Kurmenes pagastu, Krimuldas novada Lēdurgas pagastu, kā arī Jelgavas, Rīgas un Jūrmalas pilsētas administratīvās teritorijas robežu.

5. Teritorijas tiek atzītas par īpaši jutīgām, ja konstatēts viens no šādiem piesārņojuma ar nitrātiem noteikšanas kritērijiem:

5.1. virszemes saldūdeņos, īpaši tajos, kurus izmanto vai kurus paredzēts izmantot dzeramā ūdens ieguvei, nitrātu koncentrācija ir 50 mg/l un lielāka;

5.2. pazemes ūdeņos nitrātu koncentrācija ir 50 mg/l un lielāka;

5.3. dabiskas izcelsmes iekšzemes ūdeņi un jūras piekrastes ūdeņi ir kļuvuši eitrofiski;

5.4. informācija, kas iegūta nitrātu monitoringa laikā virszemes un pazemes ūdeņos, liecina, ka attiecīgās teritorijas atbilst vai var atbilst šo noteikumu 5.1., 5.2. un 5.3. apakšpunktā minētajiem kritērijiem, ja netiks īstenota šo noteikumu 3. punktā minētā apsaimniekošanas kārtība.

6. Īpaši jutīgajās teritorijās papildus šo noteikumu 3. punktā minētajām prasībām ievēro šādas prasības:

6.1. laikposmā no 20. oktobra līdz 15. martam neizkļiedē nekāda veida kūtsmēslus un fermentācijas atliekas, bet zālājiem – no 5. novembra līdz 15. martam;

6.2. slāpekli saturošus minerālmēslus ziemājiem neizsēj no 15. oktobra līdz 15. martam, pārējiem kultūraugiem un zālājiem – no 15. septembra līdz 15. martam;

6.3. lietojot mēslošanas līdzekļus, nepārsniedz šo noteikumu 3. pielikumā noteiktās maksimāli pieļaujamās slāpekļa normas kultūraugiem;

6.4. operators, kas apsaimnieko lauksaimniecībā izmantojamo zemi 20 hektāru un lielākā platībā vai audzē dārzeņus, kartupeļus, augļu kokus vai ogulājus trīs hektāru un lielākā platībā, dokumentē lauka vēsturi par katru lauku-un lauku vēstures dokumentāciju glabā vismaz trīs gadus, un, ja lieto mēslošanas līdzekļus:

6.4.1. katru gadu saskaņā ar šo noteikumu 4. pielikuma I nodaļu sagatavo katra lauka kultūraugu mēslošanas plānu ne vēlāk kā līdz kultūraugu sējai vai stādīšanai, ilggadīgiem sējumiem un stādījumiem – līdz veģetācijas sākumam;

6.4.2. sagatavojot kultūraugu mēslošanas plānu:

6.4.2.1. izmanto augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) datus vai-agroķīmisko pakalpojumu sniedzēju datus, kas balstīti uz augšņu analīžu rezultātiem akreditētā laboratorijā. Izmantotie augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) dati un augšņu analīžu rezultāti nedrīkst būt vecāki par pieciem gadiem un iepriekš minētos datus glabā vismaz piecus gadus;

6.4.2.2. nosakot kultūrauga vajadzību pēc slāpekļa, ņem vērā plānoto ražu un tās kvalitāti, slāpekļa (barības elementu) iznesi attiecīgajam kultūraugam, augsnes organiskās vielas saturu augsnē, izmantošanas koeficientus no iepriekšējā gadā izmantotajiem kūstmēsliem, iestrādātajām pēcpļaujas atliekām un zaļmēslojuma, kā arī priekšauga (tauriņziežu) pēcietekmi un datus par minerālā slāpekļa saturu augsnē, atjaunojoties kultūraugu veģetācijai, ja šādi dati ir lauksaimnieka rīcībā;

6.4.3. uzskaita un dokumentē visus saimniecībā iegādātos minerālmēslus, norādot minerālmēslu nosaukumu, pamatsastāvu un daudzumu;

6.4.4. katru gadu līdz 15. maijam iesniedz Valsts augu aizsardzības dienestā kultūraugu mēslošanas plāna kopsavilkumu par kārtējā gada ražu saskaņā ar šo noteikumu 4. pielikuma II nodaļu;

6.5. rudens un ziemas periodā vismaz 50 % saimniecības lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņem zaļās platības (daudzgadīgie zālāji, ziemāju graudaugi, ziemas rapsis, nesastrādāta rugaine, dārzeņu, lopbarības biešu, cukurbiešu laksti (lapas)), izņemot saimniecības, kurās vismaz 50 % no saimniecības kopējās sējumu vai stādījumu platības audzē kartupeļus, augļu kokus, ogulājus un dārzeņus;

6.6. mēslošanas līdzekļus nogāzē:

6.6.1. ja slīpums ir no 5 līdz 7 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 metrus uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, pēc mēslošanas līdzekļa izklīdes nekavējoties iestrādā tieši augsnē;

6.6.2. ja slīpums ir no 7 līdz 10 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 metrus uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, augsni apstrādā šķērsām nogāzes virzienam un izklīdē tikai tad, ja lauku klāj augu sega vai mēslošanas līdzeklis nekavējoties tiek iestrādāts tieši augsnē;

6.6.3. kur ir melnā papuve un kur nogāzes slīpums ir virs 7 grādiem, izklīdēt un iestrādāt nav pieļaujams;

6.6.4. ja slīpums ir virs 10 grādiem un nogāzes garums pārsniedz 100 metrus uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi, izklīdēt un iestrādāt nav pieļaujams.

IV. Institūciju kompetence

7. Valsts augu aizsardzības dienesta inspektoram un Valsts vides dienesta valsts vides inspektoram ir tiesības atrasties zemes īpašnieka vai lietotāja zemes platībā, informējot par to zemes īpašnieku vai lietotāju, lai atbilstoši kompetencei kontrolētu šajos noteikumos minēto prasību ievērošanu.

8. Šo noteikumu prasību izpildei nepieciešamo nitrātu monitoringu virszemes un pazemes ūdeņos iekļauj ūdeņu stāvokļa monitoringa programmā, kas ir Vides monitoringa programmas sastāvdaļa un ir sagatavota atbilstoši normatīvajiem aktiem par prasībām virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam un monitoringa programmu izstrādei.

9. Lai novērtētu virszemes saldūdeņu un upes grīvu (pārejas ūdeņu) eutrofikāciju, izmanto informāciju, kas iegūta, īstenojot atbilstoši Vides aizsardzības likumam apstiprināto Vides monitoringa programmu.

10. Zemkopības ministrija:

10.1. sagatavo un ievieto ministrijas tīmekļa vietnē labas lauksaimniecības prakses nosacījumus un informē par to Eiropas Komisiju;

10.2. sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju ne retāk kā reizi četros gados izvērtē šajos noteikumos minēto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti, pamatojoties uz rezultātiem, kas iegūti, veicot nitrātu monitoringu virszemes un pazemes ūdeņos, kā arī pārbaužu laikā iegūto informāciju par šo noteikumu prasību izpildi;

10.3. atbilstoši kompetencei sniedz valsts sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (turpmāk – centrs) informāciju, kas nepieciešama, lai sagatavotu šo noteikumu

16.2. apakšpunktā minēto ziņojumu Eiropas Komisijai.

11. Valsts augu aizsardzības dienests:

11.1. uzrauga un kontrolē šo noteikumu 3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.6., 3.3.7. un 3.4. apakšpunktā un 6. punktā minēto prasību izpildi;

11.2. īsteno augsnes minerālā slāpekļa monitoringu;

11.3. izveido un kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmā uztur datubāzes par:

11.3.1. īpaši jutīgo teritoriju saimniecībām;

11.3.2. augsnes minerālā slāpekļa monitoringu;

11.4. atjaunojoties kultūraugu veģetācijai, savā tīmekļa vietnē ievieto informāciju par minerālā slāpekļa saturu monitoringa augsnēs un sniedz ieteikumus slāpekļa papildmēslojuma devu korekcijai.

12. Pamatojoties uz kultūraugu mēslošanas plānu kopsavilkumiem, kas iesniegti Valsts augu aizsardzības dienestā saskaņā ar šo noteikumu 6.4.4. apakšpunktu, kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmas datubāzē par īpaši jutīgo teritoriju saimniecībām ietver šādu informāciju:

12.1. juridiskās personas nosaukumu vai fiziskās personas vārdu un uzvārdu;

12.2. faktisko saimniecības (zemes) adresi;

12.3. kopējo lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību;

12.4. lauksaimniecības dzīvnieku skaitu (pa dzīvnieku grupām un to turēšanas veidiem);

12.5. plānoto ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām iestrādātā slāpekļa, fosfora un kālija daudzumu;